

Pölyttäjästrategia-työryhmän 5. kokouksen muistio

Asettamiskirjeen diaarinumero VN/12462/2020

Aika: 20.1.2021 klo 12.30–15.00

Paikka: etäkokous, Microsoft Teams

Läsnä:

Jäsenet:	Esko Hyvärinen	YM, puheenjohtaja
	Marjukka Mähönen	MMM, varapuheenjohtaja
	Päivi Akkanen	Ruokavirasto
	Mika Virtanen	MTK
	Kaija Kallio-Mannila	Tukes
	Eeva-Liisa Korpela	SML
	Mikko Kuussaari	SYKE
	Kaisa Junninen	Metsähallitus
	Reima Leinonen	Kainuun ELY-keskus
	Olli Ojala	YM
	Juho Paukkunen	SLL (varajäsen)
	Miika Ilomäki	HML ry (varajäsen)
	Sakari Raiskio	Luke
	Pasi Sihvonen	Luomus
	Hanna Skogster	Puutarhaliitto
	Sari Peltonen	ProAgria (varajäsen)
	Tuuli Ylikotila	Kuntaliitto
Sihteerit:	Janne Heliölä	SYKE (ryhmän 1. sihteeri)
	Sari Himanen	Luke (ryhmän 2. sihteeri, varajäsen)
Poissa:	Tomi Pousi	HML ry
	Tapani Veistola	SLL
	Terhi Taulavuori	ProAgria

1. Kokouksen avaus ja järjestäytyminen

Hyvärinen avasi kokouksen klo 12.30. Hän toimi kokouksen puheenjohtajana ja Heliölä sihteerinä. Hyväksyttiin kokouksen asialista.

2. Edellisen kokouksen muistio

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio Tukesin edustajien toimittamilla vähäisillä tekstimuutoksilla.

3. Mehiläistarhauksen tilanne ja tulevaisuudennäkymät Suomessa sekä EU-osarahoitteinen mehiläishoito-ohjelma 2019-2022 (Eeva-Liisa Korpela, SML)

Korpelan esitys löytyy PDF-tiedostona Tiimeristä, joten alla ei kuvailla sen asiasisältöä vaan lähinnä sen johdosta käytyä keskustelua.

Korpela esitteli aluksi Mehiläishoitajien Liittoa, sen toimintaa ja mehiläistarhauksen tämänhetkistä laajuutta Suomessa. Varroa-punkki on suurin terveysongelmien aiheuttaja tarhamehiläisellä. Tarhaajien keski-ikä on ollut jo pitkään noin 55 vuotta. Viime vuosina mukaan on tullut enenevässä määrin nuorempia tarhaajia, joista monella toiminta on ammattimaista ja laajempaa. Liitto on pyrkinyt laajentamaan tarhamehiläisten terveyttä koskevia seurantoja, jotka ovat samalla osa SML:n havaintotarhaajaverkostoa. Verkostoon kuuluvat varroaseuranta, jalostustarkkailu, mehiläistalouden kannattavuuslaskenta ja vaakapesäseuranta.

Ylikotila piti tärkeänä selvittää tarhamehiläisestä luonnonpölyttäjille aiheutuvia mahdollisia kilpailu- tms. haittoja, jotta vältetään vastakkainasettelua tarhauksen ja luonnonsuojelun välillä. Hän tiedusteli myös, mikä osuus tarhauksesta tapahtuu taajama- tai kaupunkialueilla. Korpela totesi, että kaupunkitarhauksen laajuudesta ei ole kerätty tarkempaa tietoa, mutta tarvetta tähän olisi.

Hyvärinen tiedusteli, mikä osuus tarhaajista on vain muutaman pesän harrastajaluonteisia hunajan kotitarvekasvattajia. Korpela vastasi, että tästä on SML:n jäsenistön osalta tilastotietoja saatavilla.

Kuussaari kysyi tarhamehiläisten toimintasäteestä; löytävätkö ne esimerkiksi 700 metrin päässä pesistä olevaan omenatarhaan. Korpela vastasi, että työläisten lentosäde on usein luokkaa 2 km, ja pesällä ne välittävät toisilleen tehokkaasti tietoa hyvistä mesilähteistä.

Ilomäki kommentoi, että omenatarhoilla mehiläispesät ovat tyypillisesti sijoitettuina tasaisin välein tarhan sisällä, siten että alueella on myös koristeomenapuita houkuttimena.

Peltonen pyysi selventämään, miten edellä mainittu kilpailu tarhamehiläisen ja luonnonpölyttäjien välillä ilmenee. Korpela selvensi, että se ilmenisi lähinnä ravintokilpailuna tilanteissa, joissa mehiläispesiä on alueella paljon. Hyvärinen jatkoi, että strategian valmistelussa on ehkä paikallaan arvioida, onko luonnonvaraisten pölyttäjien suojelemiseksi tarpeen pidättäytyä tarhauksesta suojelualueilla ja olisiko lisäksi niiden läheisyydessä suositeltavaa välttää tarhausta. Hän kysyi myös, leviääkö tarhamehiläisestä varroa-punkkia tai muita terveyshaittoja luonnonpölyttäjiin? Korpelan mukaan varroalla siirtymistä ei tiettävästi tapahdu, mutta jotkin taudit/loiset saattavat välittyä luonnonpölyttäjiin. Leinonen kommentoi, että hänen käsityksensä mukaan kilpailu tarhattujen ja luonnonpölyttäjien välillä ei olisi kovin merkittävää.

Korpela kommentoi vieraskasveista, että jotkin tarhamehiläisen suosimat lajit saattavat hyvän siementuoton ansiosta runsastua ja syrjäyttää alkuperäisiä kasvilajeja. Leinonen totesi tähän, että esimerkiksi jättipalsami on tällainen haluttu ja hyvä mesikasvi; lupiini vastaavasti on

kimalaisille mieleen, vaikka sen siitepölyn sisältämä lupaniini-myrkky voikin heikentää pesien lisääntymistä.

Ylikotila kaipasi lisätutkimusta lajienväliseen kilpailuun sekä vieraslajeihin liittyen. Virtanen puolestaan ehdotti tutkimustiedon lisäämisen ohella aktiivisempaa tiedottamista alkutuottajille, sekä tukea pölytyspalvelujen käytön lisäämiseksi.

4. Työryhmälle tehdyn Webropol-kyselyn tulokset

Heliölä esitteli työryhmälle vuodenvaihteessa tehdyn kyselyn tulokset. Vastauksia saatiin yhteensä 21/32 (66 %). Yhteenvedo tuloksista oli lähetetty työryhmälle sähköpostitse, ja löytyy myös Tiimeristä.

Ensin käsiteltiin työryhmän näkemyksiä erilaisten toimenpiteiden priorisoinnista. Heliölä totesi, että kärkipäästä löytyi etenkin maatalouteen liittyviä ehdotuksia; rakennettuihin ympäristöihin keskittyviä oli vain muutamia, ja metsäympäristöihin hyvin vähän.

Kallio-Mannila piti tärkeänä, että maataloudessa pölyttäjiin liittyvää toimintaa ja tiedonvälitystä jalkautettaisiin tiloille ja viljelijöiden keskuuteen. Kyselyn perusteella tapahtumia tiloilla ei kuitenkaan pidetty kovin tärkeinä, mikä on ristiriitaista. Kuussaari piti tarjottua vaihtoehtolistaa hyvin kattavana ja katsoi, että siinä esitetyt toimet olisi syytä sisällyttää strategiaan mahdollisimman kattavasti. Hyvärinen totesi valosaasteen olevan vastauksissa yllättävän korkealla ottaen huomioon Suomen kesäöiden valoisuuden tärkeimpään pölytysaikaan. Ylikotila korosti kansalaisten merkittävää roolia ja piti tärkeänä, että heille tarjotaan monipuolisesti toteuttamiskelpoisia toimenpiteitä ja sitä tukevaa ohjeistusta.

Kuussaari lisäsi, että seurakunnat ovat myös merkittävä maanomistaja, ja hautausmaat sekä kirkkojen pihapiirit voivat parhaimmillaan olla hyviä pölyttjähabitaatteja. Paukkunen oli samaa mieltä, ja korosti myös entisten soranottoalueiden ja pienlentokenttien merkitystä.

Korpela toivoi maatalouden neuvoijille pölyttäjiin painottuvaa materiaalia ja/tai koulutusta. Hän toi esiin myös golfkenttien potentiaalin ylläpitää erilaisia pölyttjähabitaatteja. Leinonen tuki myös hautausmaiden merkitystä mm. vanhojen lahopuidensa ansiosta, ja toi lisäksi esiin keinopesät, erilaiset avoimet hiekkalaikut ja ruderaatit.

Peltonen totesi, että monia viljelijöitä kiinnostavat peltoviljelyn monipuolistaminen, maisema- ja kukkapellot sekä alus- ja kerääjäkasvit, joista kaikista voisi olla pölyttäjille hyötyä.

Skogster totesi, että Puutarhaliitto on tuonut ohjeistuksissaan aktiivisesti esille monimuotoisuuden edistämistä, ja pölyttäjistä on viestitty mm. Kotipuutarha -lehdessä.

5. Strategian tarkempien tavoitteiden, toimenpiteiden ja vastuutahojen määrittely

Heliölä esitteli ensimmäisen luonnoksen strategian tavoitteiden ja toimenpiteiden tarkemmasta jaottelusta. Runtas keskustelu jäi kesken, mutta jatkuu perusteellisemmin seuraavassa kokouksessa.

Ensimmäinen aihekokonaisuus sisälsi etenkin uhanalaiset lajit ja niiden elinympäristöjen suojelun, johon on muutamia erillisiä rahoituskanavia. Kuussaari tiedusteli esimerkkejä pölyttäjiin laaja-alaisesti vaikuttavista toimenpiteistä, jotka ovat käsitteenä epämääräisiä. Heliölä vastasi, että tällä ajateltiin mm. maatalouden erilaisia ympäristötoimia, taajamien vihersuunnittelua ja väyläalueiden hoitoa, jotka kylläkin vaikuttavat etenkin tavanomaiseen lajistoon, ei niinkään uhanalaisiin. Heliölä myönsi, että aihe on käsitteellisesti vaikea, ja sen rajaamista ja määrittelyä pitää vielä miettiä. Ylipäätään rajanveto aihekokonaisuuksien 1 ja 2 välillä on häilyvä, ja niiden yhdistämistä tai uudelleenmäärittelyä on vielä mietittävä.

Ojala pohti, onko olemassa aineistoja joiden avulla voitaisiin mitata ja seurata esitettyä tavoitetta elinympäristöjen määrän lisäämisestä. Heliölä myönsi, että sellaisia ei välttämättä löydy, joten tältä osin seuranta olisi vaikeaa tai mahdotonta. Hyvärinen kommentoi, että kaukokartoitusmenetelmät kehittyvät alati, joten niistä saadaan tähän ehkä lähivuosina apua. Ojala peräänkuulutti vaikuttavuuden mittaamista ja seurantaa myös koko strategian toimeenpanon osalta. Heliölä kommentoi tähän, että strategian seurannasta ei ole vielä suunnitelmaa, mutta asia on strategian sisältöluonnoksessa mukana omana asiakohdanaan.

Mähönen muistutti, että strategian suunnittelussa ei ole vielä huomioitu sosiaalisia ja kulttuurisia näkökulmia. Hän korosti myös lasten ja nuorisotyön merkitystä.

Ylikotila kommentoi, että 1.asiakokonaisuudelle esitetyt tavoitteet koskevat vain uhanalaisia, vaikka laaja-alaiset toimet vaikuttaisivat etupäässä tavanomaiseen lajistoon. Tässä on ristiriita, jota pitää vielä miettiä jatkotyöstämisessä.

Kuussaari kyseenalaisti osatoimenpiteeksi esitettyjen lajikohtaisten suojelusuunnitelmien merkityksen. Tällaisia suunnitelmia laadittiin ympäristöhallinnossa etenkin 90-luvulla, mutta ne eivät useinkaan johtaneet toimintaan. Hyvärinen myönsi, että lajikohtaisia suunnitelmia tehdään nykyisin vain harvoille merkittäville lajeille, kuten saimaannorpalle. Sen sijaan hän pohti, että pölyttäjien osalta voitaisiin harkita suurempia lajiryhmiä koskevia suunnitelmia.

Sihvonen toi esiin liikenteen ja hyönteisten liikennekuolemien merkityksen erillisenä asiana, jota strategiatyössä ei vielä ole sivuttu. Hyvärinen totesi tästä että suoranaisia toimenpiteitä tämän johdosta on vaikea esittää, mutta tieympäristöjen hoitoon liittyviä välillisiä toimia on ehkä löydettävissä.

Sihvonen totesi edelleen, että metsätalouden osalta toimenpide-ehdotuksia on vielä niukasti, mutta oli toiveikas sen suhteen, että metsäsektorin sidosryhmiltä saataisiin tähän ideoita webropolin ja webinaarin kautta. Heliölä arveli, että metsäpölyttäjien osalta tietopohja on ylipäätään vielä heikko, mutta muistutti myös kahdesta alkamassa olevasta METSO - hankkeesta joissa tilannetta pyritään korjaamaan.

Hyvärinen huomautti, että toimenpiteissä pitää huomioida myös suot ja tunturit; tällä erää näin ei vielä ole. Korpela muistutti edelleen, että viestinnässä on hyvä tuoda esille vieraskasvilajien riskit ja kotoperäisten niittysiemenseosten suosimisen tärkeys.

Ylikotila toi esiin, että tavoitteissa tulisi selkeämmin huomioida myös elinympäristöjen laatu niiden määrän (mittaamisen) ohella.

Kuussaari piti asiakokonaisuuksien 1. ja 2. jäsentelyjä periaatteessa toimivina; ensimmäisen keskiössä ovat uhanalaiset lajit elinympäristöineen, toisen kohdalla taas kaikenlaiset pölyttäjille tärkeät elinympäristöt myös tavanomaisine lajeineen. Hän totesi silti, että tavoitteiden seurannan osalta sekä mittareiden kehittämiseen että aineistojen keräämiseen tulisi panostaa riittävästi. Ojala korosti myös toimenpiteiden vaikutusten seurattavuutta ja epäili, että tämä tulee olemaan monelta osin vaikeaa.

6. Strategiatyön eteneminen kevätkauden aikana

Heliölä esitteli yleisluonteisen suunnitelman strategiatyön jatkovaiheista ja niiden aikataulusta. Verkkokysely sidosryhmille pyritään toteuttamaan helmi-maaliskuun vaihteessa; mietittävänä on vielä kyselyn tavoitteet ja rajaukset, sekä vastaanottajien joukko. Samalla työstetään strategiatekstiä, tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden luonnoksia esitellään sidosryhmille 6.4. järjestettävässä webinaarissa (ajankohta vahvistetaan myöhemmin). Mietittävänä vielä webinaariin kutsuttavat tahot, pyydettyvät kommenttipuheenvuorot sekä tarkempi toteutus (onko ryhmitöitä tms.). Huhti-toukokuun aikana strategiatekstiä työstetään eteenpäin, huomioiden sidosryhmiltä saatu palaute. Tämän jälkeen teksti käy työryhmän sisäisellä kommenttikierroksella ennen kesälomia. Viimeiset tarkennukset sisältöön tehdään kesälomien jälkeen.

7. Muut mahdolliset asiat

Heliölä tiedotti, että esitys EU:n yhteisen pölyttäjäseurannan järjestämisestä on nyt julkaistu, ja tiedosto on ladattavissa Tiimerissä.

Heliölä esitteli lyhyesti kahta syksyn METSO -hankehaussa rahoitettua metsien pölyttäjiin painottuvaa hanketta. Tapio oy:n ja SYKE:n (Lauri Saaristo, Janne Heliölä) toteuttama ”Luonnonhoito metsäpölyttäjien tukena” -hanke painottuu viestintään, ja siinä koostetaan olemassa olevaa koti- ja ulkomaista tietoa keinoista pölyttäjien huomioimiseksi talousmetsissä. Luomuksen (Heidi Björklund ym.) ”Tekopötkkelöiden hyödyt pölyttäjille ja monimuotoisuudelle” -hanke selvittää hakkuissa jätettyjen tekopötkkelöiden merkitystä pölyttäjille ja eräille muille lajiryhmille. Ensin mainitun hankkeen tuloksia saadaan osin käyttöön jo 2021 aikana, jälkimmäisen vasta 2022 kuluessa.

8. Seuraavat kokoukset

Työryhmän 6. kokous järjestetään Teamsilla 9.3.2021 klo 12.30-15.00.

Työryhmän 7. kokous järjestetään Teamsilla 13.4.2021 klo 12.30-15.00.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.00.